

ŽIVA KULTURNA DEDIŠČINA SLOVENIJE

Borovo gostüvanje

Ime: Borovo gostüvanje

Zvrst: Šege in navade

Podzvrst: Letne šege

Predmetna oznaka: Pustovanje, poroka z borom

Lokacija: Predanovci, občina Puconci

Nosilec izročila, znanja ali dejavnosti: Prostovoljno gasilsko društvo Predanovci, Predanovci 43 9201 Puconci, s pomočjo Aktiva kmečkih žena in vaščanov.

Geokode lokacije (GPS): Središče vasi N 46° 41' 7" E 16° 7' 31".

Prostor dediščine: Središče vasi in bližnji gozd.

Pristojnosti: Etnologija

Povezave z ustanovami: Pokrajinski muzej Murska Sobota (www.pok-muzej-ms.si)

Povezave z registri:

Avtorica prijave: dr. Mojca Ravnik (Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Ljubljana)

Opis dediščine

Borovo gostüvanje je svatba z borom, pustna šega, značilna za Prekmurje (Ravensko in Goričko, le izjemoma Dolinsko), za slovensko Porabje in širše območje proti severovzhodu na Madžarskem, na severu pa Gradiščansko in avstrijsko Štajersko; južna meja je reka Mura. Boris Kuhar, prvi raziskovalec borovega gostüvanja na Slovenskem, je šego opredelil kot pustni običaj, pri katerem sodeluje največ ljudi, hkrati je to naša najmnogičnejša in še živa oblika ljudske igre, je tudi posebna različica starega obredja vlečenja ploha ali drevesa, ki je poznano po vsej Evropi.

Po starem so borovo gostüvanje prirejali le takrat, kadar se v vasi ni nihče poročil, v današnjem času, ko je porok vse manj, pa to ni več odločilno. Priredijo jo predvsem zato, da zberejo sredstva za vaške potrebe, predvsem za gasilce, njihovo opremo in domove, ali da pritegnejo turiste. Tudi starejši ljudje pravijo, da je bilo to, da bi nekaj naredili za napredek vasi, vedno najpomembnejše. V Prekmurju je bila šega značilna predvsem za evangeličanske vasi. Ustalilo se je mnenje, da je bilo borovo gostüvanje prvič izvajano v Puconcih leta 1921 in da ga tja prinesel pop Franc Bükvič iz Murske Sobotice; ta naj bi se s to šego seznanil na avstrijskem Štajerskem. Vendar obstaja tudi izročilo o tem, da so imeli sicer redka borova gostüvanja v Prekmurju že pred 1. svetovno vojno in celo v 19. stoletju, kar navaja k domnevi, da je bil ta šega med Prekmurci že pred letom 1921 in da v Puconci ni prišla z avstrijskega Štajerskega, pač pa da so jo po dolgem času obnovili.

Borovo gostüvanje je največkrat na pustno nedeljo. Prireditelji vabijo tudi prebivalce bližnjih vasi, ki prispevajo darove – v preteklosti moko, mast, jajca, danes denar. Prispevek gre v dobrobit vasi, največkrat za gasilce. Iz želje po druženju in nadaljevanju izročila se šega ohranja kot pomemben vaški praznik in kot turistično mikavna prireditvev. Šega je fenomenološko dokaj dobro raziskana, odprta pa so še vprašanja o njenem izviru, zgodovini, pomenu in družbeni funkciji.

Priprave na bórovo gostüvanje se v Predanovcih začnejo na začetku novembra, z dogovarjanjem o likih in vlogah in s pripravami vseh potrebnih sestavin (obleke, pokrivala, okraski, papirnate rože, razni pripomočki). Na borovo gostüvanje so vabljeni vaščani sosednjih vasi, ki sodijo v isto občino ali gasilski sektor in od koder so tudi njih že vabili na gostüvanja. Za vabljenje je potrebno pridobiti dovoljenje upravne enote v Murski Soboti. Predanovčani so leta 2002 dobili dovoljenje za pobiranje prispevkov v vaseh Markišavci, Polana, Brezovci, Gorica, Šalamenci, Zenkovci, Beznovci, Strukovci, Puževci, Lemerje, Vaneča, Puconci (Odločba za zbiranje prostovoljnih prispevkov. št. 222-20/01-110 z dne 27.12.2001, Republika Slovenija Upravna enota Murska Sobota Oddelek za občo upravo). V odločbi so poimensko navedeni tudi vodje skupin.

Borovo gostüvanje traja en dan od jutra do večera. Začne se zjutraj pred Gasilskim domom, dogaja se na poti iz vasi v gozd Krčojna, v gozdu Krčojna, ob vrnitvi v vas in v vasi.

Potek: skupinska slika, glasba, igra, ples, pot iz vasi v gozd, zapora pred gozdom in pogajanje za vstop v gozd, dogajanje v gozdu, oklici, podiranje bora, poroka, odhod iz gozda, vrnitev v vas, razveljavitev poroke in zabava. Nastopajoči liki na gostüvanjih niso vedno enaki, ker včasih ne najdejo dovolj ljudi

ali pa pridejo zraven tudi taki, ki ne sodijo v tradicionalno zasedbo. Vendar pa se jedro likov in spremstva ohranjata, sestavljajo ga člani svatbe s spremstvom.

Značilne jedi so pogače (potica po prekmursko) in krofi, *króflini* in torta, pijače pa žganje, vino in brezalkoholne pijače.

Leta 2002 so v Predanovcih igrali Pihalni orkester iz Bakovec, godec harmonikar Alojz Pustotnik iz Strukovec, na večerni zabavi »Duo freiton« harmonikarja Marjana Borovnjaka iz Predanovec in kitarista Franca Rogana z Veščice.

Mladi ljudje se seznanijo s šego tako, da so vanjo vključeni, da pomagajo ali prevzemajo vloge. Želja, da bi mladina spoznala staro vaško šego, je pomemben motiv starejšim vaščanov, da se odločijo za gostüvanje. Ker navadno med gostüvanji mine več let, ljudje pozabijo podrobnosti, zato so starejši vaščani vedno neogibni vir podatkov in nasvetov. Vendar pa se z vse višjo izobraženostjo domačini vse pogosteje poglobijo tudi v literaturo, iz nje črpajo podatke o tem, kako so šego tradicionalno izvajali, in pojasnili o pomenu določenih likov ali pojavov. Pomembno je tudi sodelovanje etnologov, npr. Jelke Pšajd v Šalamencih leta 2004.

Šega na splošno zahteva sodelovanje velikega števila ljudi, tudi stroški so vse večji, zato postajata organizacijska in finančna podpora vse nujnejši. V novejšem času so se zanjo uspešno potegovali s prijavitelji na projektne razpise (npr. sklada Phare leta 2003 v Monoštru, v Šalamencih leta 2004). Prireditelji so gasilska, turistična in kulturna društva, v Porabju je to vlogo prevzela Zveza Slovencev na Madžarskem s skoraj vsemi porabskimi društvi in kulturnimi skupinami.

Za ohranitev šege je pomembno, da vsebuje tradicionalne like in sestavine svatbe in spremstva, kakršni so opisani v navedeni literaturi, oziroma da se spoštuje vaško izročilo. Seveda je mogoče, da kak lik tudi manjka, a pomembno je, da se šega ne spremeni v pustno norčijo poljubnih maškar, ker borovo gostüvanje to nikoli ni bilo.

Šega je izredno pomembna kot enkratno družabno dogajanje. Pri organizaciji in izvedbi sodeluje vsa vas, vsi prebivalci, ne glede na starost, spol ali družbeni položaj, imajo možnost, da sodelujejo z delom, znanjem, iznajdljivostjo, umetniško nadarjenostjo ali pa se le dobro zabavajo. Šega na splošno zelo popestri turistično promocijo Prekmurja in Porabja, kjer ima tudi narodnostni pomen, saj daje domačinom možnost, da se izkažejo s svojim izročilom. V zadnjih letih številni kraji v Prekmurju in v Porabju skrbijo za oživitev gostüvanja. To se dogaja zaradi splošnega težnje po oživljanju pozabljenih tradicij, ki naj pripomorejo k boljšemu poznavanju kraja. V Porabju je gostüvanje močan dejavnik etnične samozavesti. Gostüvanje se izvaja v narečju, zato krepi tudi ohranjanje narečja in krajevnega govora. Zelo je pomembno, da se utrdi zavest o posebnosti in izvirnosti šege in da se ohranijo njene bistvene sestavine. Borovo gostüvanje v Predanovcih je bilo eno zadnjih, ki so ga priredili domačini sami, brez podpore kakega projekta ali ustanove.

Priloge

Bibliografija

Bükvič, Franc (1940): Borovo gostüvanje. *Mladi Prekmurec* 4, 5-6: 86–91; 7–8: 114–117; 9–10: 145–147.

Ciglencečki, Slavko (1999): Late traces of the cults of Cybele and Attis: the origins of the Kurenti and of the pinewood marriage ("borovo gostüvanje"). *Studia mythologica Slavica* 2: 21–31.

Kuhar, Boris (1964): Borovo gostüvanje. Ob spremembah, ki jih prinaša čas. *Slovenski etnograf* 16–17 (1963–64): 133–148.

Kuret, Niko (1989): *Praznično leto Slovencev*. Ljubljana: Družina.

Pšajd, Jelka (2004): *Poroka z borom. Borovo gostüvanje*. Šalamenci: Turistično društvo Šalamenci.

Ravnik, Mojca (2009): *Borovo gostüvanje v Predanovcih*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 90 str. (<http://isn.zrc-sazu.si/eknjiga/Ravnik.pdf>).

Spletne strani

http://sl.wikipedia.org/wiki/Borovo_gost%C3%BCvanje

http://www.puconci.si/dokumenti/51/2/2005/PREDANOVCI_189.doc
http://www.puconci.si/sl/informacija.asp?id_meta_type=51&id_informacija=215

Filmografija

Borovo gostüvanje v Predanovcih (2002). Predanovci. Avdiovizualni laboratorij Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Strokovno vodstvo Mojca Ravnik, kamera Miha Peče, Betacam SP, 60 min.

Borovo gostüvanje (2002). Predanovci. Video Studio Signal. Realizacija Dšuban, Darko. 130 min.

Pogovor o borovem gostüvanju in pesmi vil (2005). Predanovci 21.11. 2005. Avdiovizualni laboratorij Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU. Terensko vodstvo Mojca Ravnik, kamera Sašo Kuharič, VHS, 183 min.